

עין משפט גַּר מִצֹּהַר

גב א מיי פייז מהל' מלוה הל' ה סמג עשין נד טוש"ע ח"מ סי קס סעיף יד ובס"י פד סעיף ה:
גב ב ג ד ה מיי שם הל' ג והל' ד סמג שס טוש"ע ח"מ סי קס ס"א:
גד ו ז ח ט מיי פ"ט מהל' שומפין הל' א ב סמג עשין פד טוש"ע ח"מ סי נב סעיף א:
נה י מיי שם הל' ז טור ש"ע שם סי":

רבינו חננאל

ומתה לא מצית אמרת. דהא משיבעין את יורשיה קתני. ואי בשנשבעה היא שביעה על יורשיה למא. אלא לאו בשלא נשבעה. וקתני שנשבעין היירשין ונפרעין. ופריך רב שמעיה הכי מתניתין לצידוק קתני משביעין אותה באלמנה ומשיבעין את יורשיה ואת הבאים ברותה בבורשה שמתה בחיי הבעל שגורשה ומותיב עליה את דתני יפה כח הבן מבח האב שהבן גובה בשביעה ושלא בשביעה. והאב אינו גובה אלא בשביעה הא דתני האב אינו גובה אלא בשביעה היכי דמי. כגון שמת לוח בחיי מלוה. כדנתן לו נפרעין מנכסי יתומין אלא בשביעה וקתני בה שהבן גובה בשביעה זו שביעה יורשין. כדנתן שביעה שלא פקדנו אבא ושלא אמר לנו אבא ושלא מצינו שטר בין שטרותיו ששטר זה פרוט. הניד ר' יוחנן בן ברוקה שאפילו נולד הבן לאחר מיתת אביו היה זה נשבע ונטל ופעמים גובה הבן שלא בשביעה כגון שיש עדים שאמר האב כי שטר זה אינו פרוט. כרשב"ג דאמר אי ש עדים שאמר האב בשעת מיתתו שטר זה אינו פרוט גובה הבן שלא בשביעה ופריך רב יוסף דאא מחנתיא בית שמאי היא דאמרי שטר העומד לגבות ככבר דמי. ואמר רבא דהא דרב ושמואל דאמרי אין אדם מוריש (שביעה) לבניו כהא בלחוד. וכאן אמר הבו דלא לוסף עלה דאמר רב פפא הפוגם שטרו ומת לא אמרינן אין אדם מוריש שביעה לבניו אלא יורשין נשבעין שביעת יורשין ונטלינן: ההוא לוח דשכיב בחיי מלוה ושבק ערבא. בני מלוה תבעי לערבא וכן ההוא לוח דשכיב בחיי מלוה ושבק אחא ירית ליה למלוה ואתא אחוה דמלוה ותבע לפרועי מיתמי דלוח סבר כפא למימר הבו ליה דלא לוסף עלה. כלומר כי אתמר דרב ושמואל

ביתמי לוח ומלוה בלבד ואיתוקמא דביר רב ושמואל בשמת לוח בחיי מלוה לא שנא ירתי ליה בני ולא שנא ירתי ליה אחי הדין אחד. ואסיקנא כיון דלא אתמר הלכתא בהדיא כרב ושמואל ולא כר' אלעזר דיינא דעבד כרב ושמואל עבד דיינא דעבד כר' אלעזר עבד: כתב רבינו האי גאון זצ"ל מנהג הראשונים מאחרי סתימת התלמוד לדון כרב ושמואל שאין אדם מוריש שביעתו לבניו ופירש בהלכות פסוק דינא דאיפסקי במעמד רבנן כסדר הזה ואנחנו ככה מתנהגו לדון כרב ושמואל ואע"ג דאמר רב חמא דיינא דעבד כר' אלעזר עבד לא משנתינן כהאי סברא אלא שדעתנו כדעת ראשונים לעשות כרב ושמואל שאין אדם מוריש שביעה לבניו: אמר רב פפא שטרא דיתמי לא קרעי ליה עד דגדלי יתמי דלמא משכחי דיינא דעבד כר' אלעזר ולא גבינן ליה משום הא דרב ושמואל. ההוא דיינא דעבד כר' אלעזר א"ל ההוא צורכא מרבנן אנא אולנא ומייחתינא איגרתא ממערבא דלית הלכתא כר' אלעזר א"ל לכי תייתי: **י'רושלמי'** רב אמר מת הלוח והמלוה נשבע יורשיו ואפילו מת מלוה יורשי

מח:

שקנן גובה. בשטר מן היתומין בשבועת יורשין כשאין לו עדים שאמר האב בשעת מיתתו כו': **כרבנן שמעון בן גמליאל**. דמתניתין והאב אילו היה קיים לא היה נאמן אלא בשבועה ומדקמני והאב אינו גובה אלא בשבועה על כרחך היכי דמי דמית ליה בחיי מלוה וקמני הבן גובה בשבועה אלמא אדם מוריש שבועה: **בית שמאי היא**. במסכת סוטה פרק ארוסה ושומרת יבם דקתני מת צעלה עד שלא שתתה נוטלת כתובתה ולא שותה דציעין והציא האיש את אשתו וגו' [בבבא מצריא ד] וליכא אע"ג

י' שאמר האב בו'. ות"ק סבר דאפי' הכי אין נוטלינן אלא בשבועה דשמא להשביע את בניו אמר כן כדי לאחשזניהו: **דמורזי בה התירא**. פסק ר"ת דצמלוה ונמחלית שטר אין יכול להשביעו דכיון דלוקח שטר עמלו לא מורי המירא:

לכל

אמרו ליה ליתי מר נעקרא להא דרב ושמואל אמר להו איכפלי ואתאי כל הני פרסי למעקרא להא דרב ושמואל אלא הבו דלא לוסף עלה כגון מאי דאמר רב פפא א'הפוגם את שמרו ומת יורשין נשבעין שביעת יורשין ונטולין ההוא דשכיב ושבק ערבא סבר רב פפא למימר הא נמי דלא לוסף עלה הוא אמר ליה רב הונא בריה דרב יהושע לרב פפא א'אמו ערבא לאו בתר יתמי אזיל ההוא דשכיב ושבק אחא סבר רמי בר חמא למימר הא נמי דלא לוסף עלה הוא אמר ליה רבא ימה לי שלא פקדני אבא ומה לי שלא פקדני אחי אמר רב חמא א'השתא דלא איתמר הלכתא לא כרב ושמואל ולא כרבי אלעזר יהאי דיינא דעבד כרב ושמואל עבד דעבד כרבי אלעזר עבד אמר רב פפא יהאי שטרא דיתמי לא מקרע קרעינן ליה ולא אנבויי מגובינן ביה אנבויי לא מגובינן ביה דלמא סבירא לן כרב ושמואל ומקרע לא קרעינן ליה דהאי דיינא דעבד כרבי אלעזר עבד ההוא דיינא דעבד כרבי אלעזר עבד אמר רב פפא במתיה אמר ליה א'אייתניה איגרתא ממערבא דלית הלכתא כרבי אלעזר אמר ליה א'לכי תייתי אתא לקמיה דרב חמא א"ל האי דיינא דעבד כרבי אלעזר עבד: ואלו נשבעין: אמו א'בשופמני עסקינן הכי קאמר ו'אלו נשבעין שלא בטענת ברי אלא בטענת שמא השותפין והאריסין יתנא בן בית שאמרו לא שנכנס ויוצא ברגליו אלא מכנים לו פועלין ומוציא לו פועלין מכנים לו פירות ומוציא לו פירות ומאי שנא הני משום דמורו בה התירא אמר רב יוסף בר מניומי אמר רב נחמן ה'הוא שיש טענה ביניהו שתי כסף כמאן כשמואל והתני רבי חיאי א'לסיועיה לרב אימא א'כפירת טענה כרב: חלקו השותפין והאריסין: איבעיא להו מהו לגלגל בדרבנן ת"ש לוח הימנו ערב שביעית ולמוציא שביעית נעשה לו שותף או ארים אין מוגלגלין טעמא דלוח הימנו ערב שביעית דאתיא שביעית אפקעתיה הא שאר שני שבוע מוגלגלין לא תימא הא שאר שני שבוע מוגלגלין אלא אימא נעשה לו שותף או ארים ערב שביעית ולמוציא שביעית לוח הימנו מוגלגלין הא בהדיא קתני לה נעשה לו שותף או ארים ערב שביעית ולמוציא שביעית לוח הימנו מוגלגלין ש"מ מוגלגלין בדרבנן ש"מ אמר רב הונא לבל

ו' **בתנאי' שלא נטענה**. משמע שאין אדם תוצעו כלום. בגמ' פריך אטו בשופמני עסקינן: **השופטין והאריסין**. בגמ' מפרש מאי שנא הני: **והאפוטרופין**. שנתעסקו בממון אדם להכניס ולהוציא ולישא וליתן אצל צנכסי יתומין פלוגתא דתנאי היא במסכת גיטין שנתצוקין **האריסין** ו**האפוטרופין** **בסוף הציט**. שהוציאה צעלה מנוזית או שמניה אפוטרופ' לעסוק צנכסיו: **ובן הציט**. אחד מן האחרין שנתעסק צנכסים משמת אציהם: **חלקו**. ולא השביעו בשעת חלוקה: **ונגלגלה לו שבועה**. עליהן אחרי כן מוגלגלין גם את זו עליו: **והשביעים משמטת אם השבועה**. לאו אהך שבועה דשותפות קאי דאין שביעת משמטת שותפות ולא שבועתה אלא מלוה **ושבועתה: גב' נטענת שמא**. שטוענו שמא עכצת משלי: **מאי שנא הני**. שהטילו עליהם שבועה נטענת שמא: **משום דמורו זה הסוירא**. לענאם לפי שטרחו צנכסים: **שיט טענה ציוניהם שטי כסף**. שזה טענו שמא עכצת משלי שטי כסף וזה מודה לו במתקנת דקרוצה היא לשבועה דאורייתא אלא שנטענת שמא היא: **והפני רבי חיאי לסיועיה לרב**. צפרק שבועת הדיינין (לעיל ד' מ). דלאמר כפירת טענה שטי כסף לצד פירוטה של הודאה: **מהו לגלגל**. שבועת האריסין שחלקו על ידי שבועה דרבנן כגון שבועת היסט או של נשבעין ונטולין דתקנתא צעלמא ניינהו: **ולמוציא שביעים נעשה לו שותף**. אין מוגלגלין עליו שבועת הלואה עליו שבועת הלואה דערב שביעת אם כפר מוגלגלין צדרבנן. וכשנשנית זו צימי התנאים עדיין לא תיקנו שבועת היסט כי צימי רב נחמן תיקנוה: **לא סימא בו'**. דאף בשאר שני שבוע נמי אין מוגלגלין על ידי שבועת שותפין דרבנן והאי דנקט שביעית לאו לאפוקי שאר שני שבוע אלא אימא הא נעשה לו שותפות ערב שביעית וחלקו וצמוציא שביעית לוח הימנו ונתחייצ לו עליה שבועה דאורייתא כגון צהודאה צמקאָת מוגלגלין ואשמועינן שאין שביעית משמטת שבועת השותפין ולא שותפות אלא הלואה כדכתבי (דברים טו) שמוט כל צעל משה ידו:

כל הגשבעין פרק שביעי שבועות

הסבין גובה. בשטר מן היתומין בשבועת מיתתו שטר זה אינו פרוע ושלא בשבועה כשיש עדים שאמר האב בשעת מיתתו כו': **כרבנן שמעון בן גמליאל**. דמתניתין והאב אילו היה קיים לא היה נאמן אלא בשבועה ומדקמני והאב אינו גובה אלא בשבועה על כרחך היכי דמי דמית ליה בחיי מלוה וקמני הבן גובה בשבועה אלמא אדם מוריש שבועה: **בית שמאי היא**. במסכת סוטה פרק ארוסה ושומרת יבם דקתני מת צעלה עד שלא שתתה נוטלת כתובתה ולא שותה דציעין והציא האיש את אשתו וגו' [בבבא מצריא ד] וליכא אע"ג דשמא וינתה גובה מספק דקסבר מי שהנכסים משועבדים לו ידו על העליונה והנכסים צחוקת צעל השטר עומדין כאליו הוא גבוי ועומד לפיכך ה' הוא גובה מספק שאינה צאה להוציא מהם שתהא הראיה עליה להציא אלא הם צאים להוציא ממנה ודכותה גבי מת לוח בחיי מלוה נמי ואע"ג דתקון רבנן שלא יפרע אלא בשבועה ממון גמור הוא להוריש לבניו: **איכפלי ואסאי כל הני פרסי**. טרחתו ובאחי לצא ממקומי לכאן לעקור לדרכ ושמאל: **בכו דלא לפוסף עלה**. הזמניו עצמכם שלא ללמוד ממנה צמקוס אחר הם אמרוה בשבועה הצא ליפרע מנכסי יתומים שאינו מוריש אותה לבניו אם מת לוח בחיי מלוה אל תלמדו ממנה המחויב שבועה אחרת ומפרש הש"ס כגון הא דלאמר רב פפא הפוגם שטרו שהודה צב"ד שנתקבל קצת ותנן לא יפרע את השאָר אלא בשבועה ואם מת יורשין נשבעין שבועת יורשין ונטולין ולא עצדינן זה כרצ ושמואל דלמרי אין אדם מוריש שבועה לבניו: **הסוא דשביצ ושצק ערבל**. ראוין הלוח לשמעון על ידי ערב ושצטר ומת לוח בחיי מלוה ונתחייצ מלוה שבועה ואחר כך מת מלוה וצאו ותיבני ליפרע מן הערב: **דלא לוסף עלה הווא**. שהם אמרוה ציתומים הפפרעים מן היתומים וכאן נפרעין מן הערב: **צמר יסמי**. דלוח אזיל והוה ליה ציתומין מיתומין: **הסוא**. דמת לוח בחיי מלוה ואס"כ מת מלוה צלא צניס ושצק אחיו ליורשו ואחיו הוציא השטר על יתמי לוח: **דלא לוסף עלה הווא**. שאמרוה ציתומין מן היתומין וזה לא יתום הווא: **האי שטרא דיתמי**. דמת לוח בחיי מלוה: **לא מקרע קרעינן ליה**. שמא יצאו לפני דיין שידון כר' אלעזר דלאמר לעיל (ע"א) יורשין נשבעין ונטולין:

ו' **בתנאי' שלא נטענה**. משמע שאין אדם תוצעו כלום. בגמ' פריך אטו בשופמני עסקינן: **השופטין והאריסין**. בגמ' מפרש מאי שנא הני: **והאפוטרופין**. שנתעסקו בממון אדם להכניס ולהוציא ולישא וליתן אצל צנכסי יתומין פלוגתא דתנאי היא במסכת גיטין שנתצוקין **האריסין** ו**האפוטרופין** **בסוף הציט**. שהוציאה צעלה מנוזית או שמניה אפוטרופ' לעסוק צנכסיו: **ובן הציט**. אחד מן האחרין שנתעסק צנכסים משמת אציהם: **חלקו**. ולא השביעו בשעת חלוקה: **ונגלגלה לו שבועה**. עליהן אחרי כן מוגלגלין גם את זו עליו: **והשביעים משמטת אם השבועה**. לאו אהך שבועה דשותפות קאי דאין שביעת משמטת שותפות ולא שבועתה אלא מלוה **ושבועתה: גב' נטענת שמא**. שטוענו שמא עכצת משלי: **מאי שנא הני**. שהטילו עליהם שבועה נטענת שמא: **משום דמורו זה הסוירא**. לענאם לפי שטרחו צנכסים: **שיט טענה ציוניהם שטי כסף**. שזה טענו שמא עכצת משלי שטי כסף וזה מודה לו במתקנת דקרוצה היא לשבועה דאורייתא אלא שנטענת שמא היא: **והפני רבי חיאי לסיועיה לרב**. צפרק שבועת הדיינין (לעיל ד' מ). דלאמר כפירת טענה שטי כסף לצד פירוטה של הודאה: **מהו לגלגל**. שבועת האריסין שחלקו על ידי שבועה דרבנן כגון שבועת היסט או של נשבעין ונטולין דתקנתא צעלמא ניינהו: **ולמוציא שביעים נעשה לו שותף**. אין מוגלגלין עליו שבועת הלואה עליו שבועת הלואה דערב שביעת אם כפר מוגלגלין צדרבנן. וכשנשנית זו צימי התנאים עדיין לא תיקנו שבועת היסט כי צימי רב נחמן תיקנוה: **לא סימא בו'**. דאף בשאר שני שבוע נמי אין מוגלגלין על ידי שבועת שותפין דרבנן והאי דנקט שביעית לאו לאפוקי שאר שני שבוע אלא אימא הא נעשה לו שותפות ערב שביעית וחלקו וצמוציא שביעית לוח הימנו ונתחייצ לו עליה שבועה דאורייתא כגון צהודאה צמקאָת מוגלגלין ואשמועינן שאין שביעית משמטת שבועת השותפין ולא שותפות אלא הלואה כדכתבי (דברים טו) שמוט כל צעל משה ידו:

לכל

לו פירות ומוציא לו פירות א"ל מה אתה טועני רצוני שתשבע לי חייב. ואם חלקו הללו כולן לא. ומאי שנא הני דרמו רבנן שביעה עלייהו משום דמורו היתירא לנפשיהו. כלומר כיון שאנו נושאין גנותינן ומשמשין לו מותר לנו ליהנות מממנו הלכך רמו עליהו שביעה כי היכי דליחקו: אמר רב נחמן והוא שיש ביניהן כפירת טענה שתי כסף כרב דקי"ל כותיה דרב. ז' ולא קשיא שביעת יורשים דהיא טענת שמא. דהא משום שבאין ליפרע מן היתומין נשבעין שביעת יורשין ונפרעין מן היתומין היא: חלקו השותפין והאריסין אין יכול להשביעו. נתגלגלה לו שביעה במקום אחר מוגלגלין עליו את הכל: איבעיא להו מהו לגלגל שביעה דרבנן. ח"ש לוח הימנו ערב שביעית ותבעו וכפר בו (ונתחייב שביעה דרבנן) ולמוציא שביעית נעשה לו שותף או ארים [ונתחייב שביעה דרבנן] אין מוגלגלין. ודייקינן מינה טעמא דלוח ממנו ערב שביעית דאתאי שביעית אפקעתה לשביעות. כדנתן והשביעית משמטת את השביעה הא שאר שני שבוע מוגלגלים ש"מ מוגלגלין שביעה דרבנן. ודחינן לא תימא הא שאר שני שבוע מוגלגלין דמגלגלין שביעה דרבנן בשביעה אלא אימא נעשה לו שותף כו'. ואמרינן הא בהדיא קתני לה נעשה לו

מסורת הש"ם

א) כחצות פא. סוטה כה. יבמות לו: [גיטין לו. כי"מ כב.]. ב) ז"ב מל: סנהדרין כט.]. ג) ז"ב שס. ד) צ"ק פה. וסס כחמי פ"י הערוך [לימא שס לפעני, ורלא ערוך ע' שפט א']. ה) [לעיל מ.]. ו) ז"ל היל. י) שיד למתני דף מה. ח) שיד למתני דף מה. רש"י,

גליון הש"ם

גמ' ב"ש היא דאפי' שטר העומד לגבות. עיין מור"מ סי' ערה סי"ד: שם השתא דלא אפבר הלבחא. עיין צ"צ דף סב ע"צ מוס' ד"ה איתמר:

מוסף רש"י

שטר העומד לגבות כגבוי דמי. מי שיש לו שטר חוב על חבירו ושיעבד לו צו נכסיו, מוחזק בעל שטר צנכסים יותר מן הלוח (סוטה כה). ובעי"ז כתובות אפ) לומר גדול מן השטר וכמו שמוחק צנכסים (יבמות לו). הדרן עקב כל הגשבעין

רבינו חננאל (המשך)

מלוה נשבעין ללוח אבל מה לוח תחלה ואח"כ מה מלוה כבר נתחייב מלוה לבני לוח שביעה ואין אדם מוריש שביעה לבניו שמע ר' יוחנן ואמר יאכל הלה וחזיר: חד בר נש אזל בעי מידן קומי ר' זעירא וחיביב שביעה על תרין דינרין א"ל לאו תרי אנא חייב לך הא טרפין לך. א"ל ומלת פלן ופלין. א"ל ר' זעירא או הב ליה כל דחבט מינך. או אישתבע ליה על כל מה דמגלגל עלך. וקשיא על הא דגרסינן בפרק המפקיד בתחלתו בתלמוד ארץ ישראל. אמר הירני נשבע ראה אותן מוגלגלין עליו חזר ואמר הירני משלם חוששין. א"ר יוסי [לא] חייבתו הותרה שביעה להחמיר עליו. אלא להקל עליו דאם רצה לשלם ישלם. ואם אינו רוצה לשלם ישבע. ושונין כי א"ר יוסי בשביעה הכתובה בתורה כגון שביעת השומדין וכיוצא בה אבל שביעה שהיא תקנת חכמים לא כי היכי דלא תיקשי לן הא דר' זעירא דתחייבה לאישתבעי על [כל] מה דמגלגל עליה: בתנאי' ואלו נשבעין בלא טענה השותפין כו'. אוקימנא ואלו נשבעין ולא משלמין שלא בטענת ברי אלא בטענת שמא. השותפין והאריסין והאפוטרופין והאשה הנושאה ונותנת בתוך הבית וכן הבית והוא שמכניס לו פועלין ומוציא לו פועלין ומכניס

^[1] עיין בריק' ובל"ש סי' י"ט. ב) י"ל וז"כ איכא עוד שבועה אחתרא שנשבעין ע"י טענת שמא

